

- конференции "Рынок технологий, проблемы и пути решения". К.: УкрИНТЭИ, 2002. С.130-140.
4. Денисюк В. А., Соловьев В. П. Факторы межгосударственного научно-технологического сотрудничества в инновационной стратегии развития экономики Украины // Наука та наукознавство. 2001. №4. С.3-15.
  5. Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1983.
  6. Druker P. Managment Challenges for 21 Century. London.1999.
  7. Dosi G., Freeman C., Nelson. R. Technical Change and economic theory. L.: Pinter, 1988.
  8. Иванова Н. И. Национальные инновационные системы. М.: Наука, 2002. - 244 с.
  9. Андреев В. О., Андрищенко Т. О. та ін. Результати програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні / Розвиток науково-технологічних парків та інноваційних структур інших типів: Україна і світовий досвід: Матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 3-5 липня 2002р.). Львів, ЛьЦНТЕІ, 2002. С.41-46.
  10. Галенко І. В. Модель інноваційної структури на базі елементів військового потенціалу // Проблеми науки. 2003. №5. С.44-48.
  11. Макагон Ю. В., Медведкин Т. С. Подходы к формированию инновационных преимуществ экономики Украины / Розвиток науково-технологічних парків та інноваційних структур інших типів: Україна і світовий досвід: Матеріали Другої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 23-26 червня 2003р.). Львів, ЛьЦНТЕІ, 2003. С.18-23.

АГРАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ВСТУПУ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Новицький В.О.
Вінницький торговельно-економічний
інститут КНТЕУ

Дослідження присвячено розробці питання щодо аграрної політики України, її стратегії у контексті вступу держави до СОТ та основні аспекти розвитку сільського господарства після вступу.

Покінчивши з політикою багатовекторності, нова українська влада обрала шлях вступу до Євросоюзу та інтеграцію на-

ціональної економіки до світових економічних організацій, зокрема Світової організації торгівлі. Але, вступ до цієї організації потребує від України ефективних реформ в промисловості та сільському господарстві.

Аналізуючи ситуацію, що склалось в промисловості України, зокрема в агропромисловому комплексі, у політичному та науковому середовищі дедалі активніше обговорюється питання про необхідність розробки стратегії розвитку аграрної політики на наступні 10 років з урахуванням зовнішньоекономічних прагнень нашої держави. Розробка стратегії розвитку сільського господарства України повинна співвідноситися з її євроустремліннями, а також інтеграцією у Світову організацію торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій українських та зарубіжних вчених, в яких започатковано розгляд даної проблеми і на які спирається автор, зокрема, С. Кваша, С. Лука, М. Дем'яненко, Ф. Іваніна, С. Зоря, Крамон-Таубадель Ш. фон, С. Свідерська, В. Юрчишин та інші, сприяє продовженню вивчення і обґрунтування дослідження цієї теми.

Стратегічним завданням аграрної політики є створення високо конкурентного аграрного виробництва і забезпечення продовольчої безпеки держави, що проявляється у гарантуванні постійної фізичної та економічної доступності всіх громадян до безпечних продуктів харчування у відповідності з індивідуальними смаками та потребами з метою підтримки активної й здорової життєдіяльності. Основним шляхом досягнення цього стратегічного завдання є стимулювання попиту на продукти харчування шляхом підвищення доходів громадян та прямої адресної підтримки малозабезпечених верств населення [1].

Як зазначає Л. Козаченко, пріоритетом розвитку аграрного виробництва є забезпечення високої конкурентноздатності вітчизняної сільськогосподарської продукції та продукції її переробки на внутрішніх і світових аграрних ринках. Для цього необхідно створити умови прозорої конкуренції по всьому ланцюгу товарного циклу – від сільськогосподарського виробника до кінцевого споживача продуктів харчування. Високоєфек-

тивне, конкурентне, спеціалізоване та бездотаційне сільське господарство забезпечить значні надходження до державного і місцевих бюджетів, дозволить Україні зайняти належне їй місце у світовому аграрному поділі праці та стане важливим аргументом при її входженні до світових економічних і політичних інтеграційних структур, зокрема таких як Світова організація торгівлі та Європейський Союз. Головним критерієм оцінки аграрної політики має бути зростання загального добробуту громадян України [1].

Важливе значення для інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі має їх законодавче регулювання. У 2004 році у Верховній Раді був зареєстрований проект Закону України “Про основні засади державної аграрної політики України”. Основні засади спрямовані на забезпечення сталого розвитку аграрного сектору національної економіки на період до 2015 року. Законом передбачається гарантування продовольчої безпеки держави перетворення аграрного сектору у високо-ефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринку сектор економіки країни та інше. З точки зору теми дослідження цікавим є визначення основних шляхів, за якими має здійснюватися реалізація пріоритетів розвитку аграрної політики. Це пункт, в якому зазначено: “... розвиток ринків продукції сільського господарства і продовольства передбачає удосконалення правових та організаційно-економічних засад забезпечення діяльності учасників ринків з урахуванням інтеграції України до світового економічного простору; створення державної системи цінового моніторингу, аналізу кон’юнктури та прогнозу ринків; удосконалення конкурентного законодавства та механізмів застосування антидемпінгових та інших заходів щодо запобігання недобросовісної конкуренції тощо” [2]. Пропонується на законодавчому рівні визначити стратегію розвитку аграрної політики та виробити основні заходи вступу до СОТ. Але закон знаходиться на доопрацювання і можливо буде прийнято цього року з урахування новітніх тенденцій в зовнішній політиці України [1].

Досвід ЄС засвідчує: регулювання аграрних ринків і цінова підтримка сільського господарства є неефективними й не можуть бути прикладом для наслідування. Така підтримка не лише не розв'язує існуючі в галузі проблеми, а й часто призводить до їхнього загострення. Сільське господарство потрібно розглядати як частину загальної економічної системи, і його проблеми повинні вирішуватися в контексті існуючих в економіці країни проблем. Передусім має йтися про стабільну макроекономічну політику, створення необхідних умов для залучення інвестицій, розвитку людського капіталу, ринкової і соціальної інфраструктури [2].

На думку С. Дем'яненко, помилкою політики підтримки сільськогосподарських виробників є орієнтація на середні показники їхньої роботи, а саме: середню врожайність сільськогосподарських культур і продуктивність. Орієнтація на середньостатистичне сільськогосподарське підприємство означає неефективне використання коштів державного бюджету, і така підтримка не може істотно змінити становище слабких господарств.

А якими є перспективи України в СОТ? Вступ України у організацію стимулюватиме прискорення аграрної реформи, змусить виробити стабільну та прозору аграрну політику й дотримуватися її. Усе це, безумовно, сприятливо позначиться на залученні іноземних і внутрішніх інвестицій у галузь. Як член цієї організації, країна зможе поліпшити перспективи сільськогосподарського зростання за допомогою скорочення неефективних витрат на неринкові заходи й, зокрема, цінової підтримки [3, с.72-73].

Україна зможе також вельми істотно підтримувати своє сільське господарство, оскільки правила згаданої міжнародної організації обмежують проведення лише тих заходів, які спотворено впливають на виробництво й торгівлю. Водночас передбачається використання важелів підтримки сільського господарства, що входять до так званого "зеленого ящика" і не підлягають скороченню і контролю з боку СОТ [1].

На практиці згідно з вимогами СОТ, Україна зможе підтримувати наукові дослідження, зокрема пов'язані з вивченням зовнішнього середовища, і дослідницькі програми з окремих видів продукції і продуктів харчування; розробляти системи запобігання хворобам рослин і тварин; розвивати загальне та спеціальне навчання; забезпечувати передачу результатів наукових досліджень виробникам і споживачам продуктів харчування; піклуватися про належний рівень інспекції продуктів харчування на предмет їхнього впливу на здоров'я людей і відповідності встановленим стандартам тощо [3, с. 74-75].

Крім цих так званих загальних заходів „зеленого ящика”, держава – учасник СОТ може також надавати послуги сільськогосподарським виробникам із допомогою інших програм. Не забороняється відповідно до норм національного законодавства створювати державні резервні фонди сільськогосподарської продукції і продуктів харчування з метою забезпечення продовольчої безпеки. Держава може надавати підтримку населенню з низьким доходом шляхом прямих адресних виплат. Допускаються прямі виплати (як грошові, так і натуральні) виробникам сільськогосподарської продукції на підтримку їхніх доходів; урядові програми страхування доходів сільськогосподарських виробників і часткової компенсації їхнього зниження у разі неврожайних років або стихійних лих; платежі, пов'язані з охороною навколишнього середовища; виплати господарствам, котрі знаходяться в регіонах із несприятливими для аграрного виробництва природнокліматичними умовами села.

Загальною тенденцією розвитку аграрної політики в більшості країн-учасниць СОТ є зсув акцентів: від „традиційних” заходів ринкової, зокрема цінової підтримки, інтервенційних закупівель і різноманітних субсидій до заходів „зеленого ящика”. Наприклад, у 1986-1988 рр. у ЄС „традиційні заходи” становили близько 91% у загальному обсязі підтримки сільського господарства, а в 2000-2002 рр. їхня частка скоротилася до 61%. Ініційована в червні 2003 року так звана реформа Фішлера (із

приводу Спільної аграрної політики ЄС) ще сильніше знижує „традиційну” підтримку сільського господарства [4, с. 34].

Розробляючи свою аграрну політику, Україна має орієнтуватися на перспективу свого вступу до ЄС. Пріоритетами напрямками політики має стати створення економічних, соціальних, правових умов для створення високоефективного сільськогосподарського виробництва, конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та світових аграрних ринках. Інтеграції до СОТ дозволить Україні залучити додаткові інвестиції у економіку та зайняти панівне становище у міжнародному аграрному поділі праці.

Література:

1. Козаченко Л. Аграрна політика потребує вдосконалення // www.ukrland.org.ua / коментар.
2. Проект Закону „Про основні засади аграрної політики України” від 5 лютого 2004 року № 5080 (www.rada.gov.ua).
3. Дем’яненко С., Свідерська І. До питання по стратегію розвитку аграрної політики України // *Економіка України* – 2004, № 8 – С. 72-79.
4. Дем’яненко С. Яка аграрна політика потрібна Україні? // *Дзеркало тижня* – 2005. – № 34 (145) – 30 квітня.